

Yttrande SOU 2022:44
2022-12-02

KULTURDEPARTEMENTET
103 33 Stockholm

Remissvar på SOU 2022:44

Kreativa Sverige – nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher.

Riksföreningen Biograferna (läs Riksföreningen) avger här sitt remissvar på SOU 2022:44. En närmare presentation av Riksföreningen ges i slutet av remissvaret.

Här följer en sammanfattning av våra synpunkter.

- Riksföreningen Biograferna **instämmer i stora drag** i utredningens mål och intentioner och förslag till insatser.
- Vi väljer att kommentera två prioriteringar; **upphovsrätten** och **platsens betydelse**.
- Vi saknar ett resonemang kring **idealitetens betydelse** för en hållbar utveckling.
- Vi lyfter fram två insatser som är vitala för våra medlemmar för att skapa en hållbar utveckling; **ideellt offentligt partnerskap** samt en **enhetlig kulturmoms**.

BAKGRUND

Det specifika med biografbranschen, till skillnad från många andra kulturbranscher, är att man haft en stark slagsida åt det kommersiella. Biografverksamhet har genom dess historia alltid setts som en näringsverksamhet, mer eller mindre helt beroende av biljettintäkter. Det har manifesterats i det unika Filmavtalet som finansierade och lade grunden för svensk filmpolitik under 1963 – 2016. Biografägarna var en av avtalspartnerna och en stor del av dess finansiering skedde genom att 10 % av biljettintäkterna gick till Filmavtalet. De allra minsta biografägarna, som visade högst fem ordinarie visningar i veckan var avgiftsbefriade.

För att möta konkurrensen från andra visningsfönster (tv, video, streaming) utvecklade landets största biografaktörer ett s.k. multiplex koncept där man har möjlighet att visa alla typer av filmer med kommersiell potential i flersalongsbiografer. Affärskonceptet förutsätter stora regionala publika upptagningsområden. För landets mindre och medelstora biografägare, de biografägare som Riksföreningen representerar, är förutsättningarna annorlunda. Det är frågan om främst lokala publika upptagningsområden och/ eller om ett filmutbud som väljs ut utifrån dess kvalitet snarare än dess kommersiella potential.

Genom åren, i takt med en ökad konkurrens från andra visningsfönster och från större biografaktörer och en tilltagande urbanisering, så har dessa mindre och medelstora biografer runt om i landet blivit beroende av olika former av biografstöd, dels för att kunna utveckla verksamheterna, dels för att slippa gå med ekonomisk förlust. Under pandemin blev dessa stöd en överlevnadsfråga för många biografer.

Synpunkter utifrån utredningen förslag:

De synpunkter/kommentarer som Riksföreningen här framför är relaterade till våra medlemsbiografers intressen och perspektiv och utifrån dessa ovanstående utmaningar.

Ansats, vision och mål.

Vi välkomnar ansatsen till den nationella strategi som formuleras, i att främja och stärka villkoren för företagande inom de kulturella och kreativa branscherna och i att underlätta och möjliggöra företagens fulla potential. Vi instämmer även i att strategins genomförande skall vara ett åtagande för statliga aktörer men att den samtidigt kan tjäna som vägledare och som ett stöd för företag, branschorganisationer och civilsamhällets organisationer som vill samverka med det offentliga. Vi instämmer att det behövs en långsiktig nationell strategi som flätar samman en mängd olika politikerområden (s.25). En sådan strategi skulle kunna tjäna våra medlemmar väl.

Vi instämmer i de två övergripande målen: Dels att olika statliga system går i takt och att synergier uppstår för att effektivt och ändamålsenligt främja företag i kulturella och kreativa branscher. Dels ett statligt åtagande för att långsiktigt stimulera en hållbar utveckling.

Vi noterar och instämmer i de sex prioriteringar där insatser skall ske för att förverkliga strategi inom tio år.

Vi kommer här kommentera och lägga synpunkter specifikt två prioriteringar som lyfts fram. Det gäller dels prioritering nr 2 (Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens område), dels nr 6 (Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter - och tvärtom). Därutöver kommer vi att lyfta

fram två perspektiv som borde ha lyfts fram mera i utredningen. Det är perspektiv som har stor betydelse för våra medlemmar. Det gäller *landsbygdsperspektivet* och *idealitetens betydelse* men även behovet av en *enhetlig kulturmoms*.

Upphovsrätten (s. 60)

Genom digitala tekniken så har det öppnats helt nya möjligheter att sprida och visa film on-line. Det präglar fysiska visningsplatser som biografier. Film på biograf har allt svårare att bli en exklusiv upplevelse då den även kan visas i andra virtuella visningsfönster. Därför är det viktigt att filmens upphovsrättsinnehavare och dess företrädare (t.ex. distributörer) har att förhålla sig till tydliga och transparenta regler kring upphovsrätten. Implementeringen av EUs upphovsrättsperspektiv har vital betydelse för våra medlemmars intressen. Som betonas i utredningen så lägger direktivet ett ökat upphovsrättsligt ansvar för de stora online tjänsterna. Förutom de tre målsättningar som utredningen föreskriver önskar vi lägga till ännu ett, och det är att pröva frågan om s.k. hold-back tider.

Den stora utmaningen för biografnäringen i framtiden är att i någon mening skapa exklusivitet för det filmutbud som visas på biograferna, det gäller inte minst för mindre biografier. Traditionellt har det åstadkommits genom s.k. hold-backtider, d.v.s. frivilliga överenskommelser mellan biografägare och filmers upphovsrättsinnehavare (företrädna av distributörer). En hold-back tid innebär att det skall gå en tid mellan en films biografpremiär och dess visning i andra plattformar. I det tidigare filmavtalet var hold-backtider reglerat då det gällde svenskproducerade filmer. Det finns en fördel med att hold-backtider bygger på frivilliga överenskommelser, från film till film; dels för att vissa filmer kan fungera bättre på andra visningsplattformar än på biograf, dels för att utbudet av film som kan visas på biografier är så mycket större än vad biografers repertoarkapacitet tillåter. Den kunskapen är något nationella distributörer och biografägare som bara har fokus på den nationella marknaden är väl förtrogna med. Men de globala streaming plattformarna kommer även att ha inflytande på filmdistributionen. Det finns en risk, särskilt nu efter pandemin, att en stor del av nyproducerad film från dessa globala företag hamnar direkt på streaming, oaktat om dessa filmer har potential att visas på biograf eller inte. Vi anser att s.k. hold-backtider bör regleras vad gäller filmer på legala strömningstjänster inom ramen för EUs AV direktiv.

Platsens betydelse

Som vi tidigare påpekat så verkar våra medlemmars biografier i lokala sammanhang. Biografen är en fysisk företeelse och landets mindre och medelstora biografier har lokala upptagningsområden. Det är där man hämtar sin publik, sina medarbetare, sin personal och sina samarbetspartners.

Vi ser en stor potential för att stärka biografen i det lokala sammanhanget. Skall man stärka mindre biografers möjligheter att utvecklas men även nyetablera på orter och i kommuner där biografier saknas så måste man samverka med andra lokala aktörer men även samutnyttja lokaler (i kulturhus, samlingslokaler, bibliotek m.m.). Det gör att biografverksamhet kan bli en del av en hub för annan kulturverksamhet men även för annan näringsverksamhet i det lokala. Det kan i sin tur bidra till att stärka det offentliga rummet. Läger man in ett landsortsperspektiv så är detta med samverkan och samlokalisering av vital betydelse, men även vikten av att engagera och rekrytera nya medarbetare. Ny inflyttare och återvändare är nyckelgrupper då en kultur- och näringsverksamhet skall vidareutvecklas och nyetableras på landsorten. Dessa grupper har ofta hög utbildningsgrad, erfarenheter av entreprenörskap men äger även ett kulturellt kapital. Att

många söker sig till och tillbaka till landsorten har många förklaringar. Att kunna arbeta på distans tack vare den digitala tekniken är ett tungt argument för att flytta. Att kunna spela en roll i ett lokalt sammanhang, t.ex. starta och utveckla en biografverksamhet eller ett kulturhus/samlingslokal är ett annat tungt argument för att slå rot.

En gång i tiden så var nästan alla former av filminspelningar lokaliserade till Stockholm. I filmbranschen så spelar numera platsen och det lokala sammanhanget en mycket viktig betydelse. Genom det nyetablerade s.k. produktionsincitamentet så kan allt fler filminspelningar ta plats i Sverige vilket kommer att ha en gynnsam effekt på det lokala kultur och näringslivet. Numera finns det filmregioncentra över hela landet som i sin tur stödjer och stimulerar filmverkstäder och filmpedagogisk verksamhet på lokal och kommunal nivå. Allt detta kan utvecklas och stärkas. Där kan biografen som verksamhet och lokalitet ha en viktig roll att spela.

Sammantaget gör att vi stödjer de fyra målsättningar, a – d, som utredningen satt upp (s.74). Genomgående saknar vi dock ett perspektiv – idealitetens roll för en hållbar utveckling

Idealitetens betydelse

Riksföreningen Biografernas medlemmar består av mindre och medelstora biografägare som driver sin verksamhet semikommersiellt. Man är beroende av biljettintäkter och annan försäljning, men dessa biografägare måste även förlita sig på sin egen och/eller medarbetarnas/personalens ideella tid/ arbetsinsats för att verksamheten skall gå ihop och utvecklas. Det publika upptagningsområdet är i regel för litet för att det skall gå att driva verksamheten enbart med stöd av biljettintäkter. Det som primärt driver dess ägare, vare sig de är föreningsdrivna eller privat ägda är att visa film på bio; för publiken, för bygden och/eller för filmkulturen. Och detta mer eller mindre oberoende av någon form av ekonomisk ersättning. Man blir som biografägare därför någon form av kulturentreprenör.

När idealiteten fungerar som bäst så kan det mobilisera en stor kreativitet, en stor delaktighet och mångas ideella insatser. När det fungerar som sämst så står och faller allt på några få engagerade som blir allt tröttare med en verksamhet som blir alltmer rutinartad och går på tomgång.

Vad vi skulle önska i utredningen är att man i större utsträckning betonat idealitetens betydelse och dess utmaningar för att driva den typ av entreprenöriell verksamhet som dessa biografier står för. Det är verksamheter som står nära den kommunala kultur- och fritidsverksamheten.

Politikens roll här bör vara att fungera som möjliggörare för idealitet och kulturellt entreprenörskap i det lokala sammanhanget. Det handlar om att stärka en infrastruktur av lokaler och fastigheter där olika former kultur- och föreningsverksamhet kan rymmas och samverka, som en del av den offentliga miljön. Det kan ske i form av investeringsstöd, hyressubventioner, driftstöd och etableringsstöd. Vi ser även att det är av betydelse att medlemsorganisationer på regional och riksnivå erhåller stöd för att erbjuda konsultation, utbildnings- och samverkansinsatser – allt för att underlätta för ideella krafter i det lokala. Här vill vi lyfta fram två konkreta insatser för att främja en hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher.

Ideellt Offentligt Partnerskap.

Ideellt offentligt partnerskap (IOP) är en ny innovation som syftar till att stimulera samarbeten mellan offentliga och idéburna aktörer: IOP är en samverkansform som kan tillämpas på

kommunal nivå och som saknar den detaljreglering och de krav som följer med ett kommersiellt avtal (lagen om offentlig upphandling). När man har diskuterat IOP så har man betonat dess möjligheter inom välfärdens kärna, och då främst med fokus på omsorgsverksamhet i landets kommuner. Vi föreslår att man särskilt tittar på vilken roll Ideellt offentligt partnerskap skulle kunna ha inom kultursektorn. IOP har som främsta syften till att stimulera varaktiga samarbeten mellan offentliga aktörer och idéburna. Det skulle t.ex. vara mellan biografer och bibliotek. Så här ryms det stora möjligheter för landets kommuner om de vill stödja idéburna kulturentreprenörer i framtiden.

Enhetlig kultur moms

Biograferna har sedan den statliga filmpolitiken infördes en egen momsats på 25 % av bruttobiljettintäkterna. Det skiljer ut biografverksamhet från övrig kulturverksamhet som har en momsats på 6 %. Denna höga momsats drabbar särskilt mindre momspliktiga och momsregistrerade biografer som inte har stora möjligheter att kvitta moms mot investeringar. Det gör också att dessa biografer har svårare att bli flexibla i sin prissättning då en moms på 25 % utgör en mycket stor andel av biljettpriset. Vi förespråkar därför att det införs en enhetlig kultur moms så att biograferna åter kan jämföras med andra kulturformer. Därmed säkras konkurrensneutralitet inom biografbranschen men även mot annan kulturverksamhet.

För Riksföreningen Biograferna

Lars Gillegård, ordförande

Riksföreningen Biograferna är en ideell intresseförening bestående av mindre och medelstora biografägare runt om i landet. Riksföreningen startade 2013 med syfte att stärka mångfalden på biografmarknaden. Medlemsantalet uppgår till 100 biografägare som förestår 250 föreningsdrivna, privata och kommunalt drivna biografer. Många av medlemmarna är knutna till Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker, Riksföreningen Folkets Bio samt Riksföreningen Våra Gårdar. Riksföreningen innefattar även biografägare utanför dessa riksorganisationer.